

J. K. TAMMINEN

KUOLEMAN- ENKELI

Suomen ensimmäinen
naissarjamurhaaja

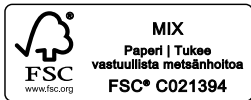
CRIME
TIME

KUOLEMANENKELI

J. K. TAMMINEN

**KUOLEMAN-
ENKELI**

DOCENDO

© J. K. Tamminen ja Docendo, 2024

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
www.docendo.fi

Kannen kuvat: iStock ja Getty Images
Kansi: Tilla Larkiala/Taittopalvelu Yliveto Oy
Taitto ja ulkoasu: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-850-063-6
Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Lukijalle	7
PROLOGI: KETÄÄN SYYTTÄMÄTTÄ, MITÄÄN MUUTTAMATTA ...	15
OSA I: AINO NYKOPP KERTOO	25
Kuin puun takaa	27
Kuulustelut alkavat	33
Seuraavat päivät	41
Toinen kuulustelu	45
Kolmas kuulustelu	51
Pasilasta Hämeenlinnaan	59
Mielentilatutkimukseen	75
Käräjäoikeuden käsittelyssä	83
Tuomion odottelua	91
Käräjäoikeuden tuomio	101
Hämeenlinnan keskusvankilaan	105
Muuttopuuhissa	113
Suomen Turku	117
Hovioikeuteen	129
INTERMEZZO: SYYTTEET JA TUOMIOT	137

OSA II: KRIMINALISTI KOHTAA TUOMITUN	147
Aino ja minä	149
Totuuden jäljillä	161
Julkisuuden luomaa luonnekuvaa penkomassa	169
Syytetyn puolustautumisesta	175
Kadonneitten aineistojen metsästys	181
Lääkkeitä, lääkkeitä, enemmän lääkkeitä	189
OSA III: LUKIJA VALITSEE PUOLENSA	201
Sarjamurhaajan profiilista	203
Elinkautisen vankeusrangaistuksen luonteesta	211
Taakan kantamisesta	217
Syällisyydestä ja syyttömyydestä	221
Motiivista ja sen puutteesta	227
Oikeus ja kohtuus	233
EPILOGI: KESKUSTELUKUMPPANIT	241
Lähteitä ja kirjallisuutta	249

LUKIJALLE

Elämme *true crimen* eli todellisista rikoksista kertovan kirjallisuuden aikakautta. Tarinoita kirjoitetaan ja luetaan siihen tahtiin, että voidaan perustellusti sanoa, että meneillään on niiden kultakausi.

Tässä kirjallisessa genressä rikollisista kerrotaan usein myönteisesti. Myötäsukaisen kerronnan tuloksena rakentuu käsitys uudenlaisesta arjen maailmasta. Aletaan ymmärtää, tai vähintään kuvitellaan ymmärrettävän, miksi rikollinen toimii niin kuin toimii. Ehkäpä syntyy myös jonkinlaista myötätuntoa tai peräti hyväksyntää. Seurauksena on rikoksien moitittavuuden suhteellistuminen ja pahimmillaan moraalinen oheneminen.

Toisaalta vaarana on myös, että kun jotakuta syytetään oikeudessa rikoksesta, niin media antaa oikeuskäsittelylle sen verran ylimääräistä vauhtia, että syytetty tuomitaan ikään kuin ”kaiken varalta”.

Tämän kirjan aihe on Suomen mittakaavassa poikkeuksellinen, sillä Aino Nykopp on saanut tuomion Suomen ensimmäisenä naissarjamurhaajana.

Valmistellessamme Nykoppin kanssa tämän kirjan työstämistä aloitimme tapaamisilla. Tutustuimme toisiimme ja tunnustelimme yhteisen työskentelyn mahdollisuuksia. Kuukauden näykkimisen jälkeen päätimme aloittaa kirjan työstämisen.

Tämä ei tarkoita, että valloitimme toistemme sydämet tai päätimme näyttää toteen, että Aino on syytön. Ei. Sitä ei odottanut Aino, sitä en tavoitellut minä. Siihen ei olisi suostunut kustantaja.

Kun pääsin Aino Nykoppin kanssa sopimukseen kirjan kirjoittamisesta, sovimme, että emme avaa hänen syykseen luettuja rikoksia yksitellen. Sen sijaan kirja kertoo Ainon oman kokemuksen ja sen, miten minä koin prosessin aikana Ainon ja minun välisen suhteen synnyn ja kehittymisen.

Aino sanoi minulle jo keskustelun varhaisessa vaiheessa:

”Mikäli tämän kirjan kirjoitat, niin tehdään ainakin yksi asia selväksi: en hoe suu vaahdossa olevani syytön, mutta haluan kertoa, miten minä olen tapahtumat kokenut. Varaan oikeuden väittää olevani syytön kuolemiin ja pahoinpitelyihin, mutta en painosta sinua enempää.

Toivon sinun kirjoittavan kirjan, jossa pohditaan syytetyn oikeuksia kovasti julkisuutta saaneessa jutussa. Onnistuminen on kuitenkin kyseenalaista. En usko saavani elämäni tässä vaiheessa enää sanaani läpi.”

Tapasin Aino Nykoppin kymmeniä kertoja. Minulla on tapana panostaa faktantarkistukseen. Kertaan samoja kysymyksiä kuukausien ajan. Vaikka olen tämän kirjan kirjoittamisen myötä tutustunut Nykoppiin kohtuullisen hyvin, ei hänen käytöksessään tai meidän työhön perustuvassa suhteessamme ole mikään muuttunut. Se on tietyllä tavalla kiehtovaa. Meistä kahdesta Aino on paremmin kyennyt pitämään suhteen tasalaatuisena.

Välillä oli hetkiä, jolloin Ainon kertoma ei mielestäni ollut uskottavaa. Muutaman kerran hänen tarinointinsa oli kiistatta aivan metsässä. Aluksi pidin suuni kiinni ja tunsin pahaa mieltä. Ainon ilme kertoi, että myös häntä keljutti. Niinpä ajan myötä tein hänelle selväksi, milloin ollaan harmaalla alueella.

Toisaalta Aino Nykopp oli minua kohtaan tiedonsaannin osalta reilu ja avoin. Hän antoi käyttööni paljon henkilökohtaisia muistiinpanojaan, vastasi kaikkiin kysymyksiini, saapui aina tapaamisiin. Myös viranomaiset olivat avuliaita.

Sen sijaan Aino Nykoppin lakimies ei antanut haastattelua. Kysyin kahdesti. Lienee niin, että lakimies ei voi kovin suurin suin kertoa asiakkaansa tapauksesta. Toisaalta lienee myös niin, että mediajulkisuudella on hetkensä.

Ainon tapaus ei lakimiehen näkökulmasta lopulta ollut makoisa, vaan hivenen katkera. Aino ei ollut tyytyväinen juuri mihinkään esitutkinnan, syytteiden, puolustuksen ja tuomioiden osalta. Hän oli pettynyt. Minusta hänellä on siihen oikeus.

Sen myönnän, että käydessäni Ainon muistiinpanoista läpi hänen yksioikoisia käsityksiään omasta lakimiehestään yliviivasin monia kohtia punakynällä ja pyyhin joitakin toisia kohtia paksulla kumilla pois. Kirjani aihe on niin surkea, että pyrin vähentämään sanomisen vimmaa, vaikka näin tehden tulini selvästi lieventäneeksi Ainon näkemyksiä.

On selvää, että Aino Nykoppin lakimiehellä on ollut käsissään vyyhti ongelmia, jotka toisaalta poliisin suorittama esitutkinta oli syyttäjän näkökulman mukaan ratkaissut. En kadehdi Aino Nykoppin lakimestä, mutta en riistä Ainolta oikeutta vakuuttaa syyttömyytään.

Ainolta saatujen aineistojen lisäksi sain ja näin omia reittejäni pitkin hankittuja aineistoja. Ne kertoivat hänen perheestään ja läheisistään ja hänen arjestaan ennen pidätystä. Toisaalta tämä epävirallinen aineisto paljasti myös, missä kohtaa Ainon kertomaa oli mahdollista kyseenalaistaa.

Kun kirjoitan kirjaa oikeudessa Suomen ensimmäiseksi naissarjamurhaajaksi määritellystä naisesta, on tilanne sikäli outo, että tuomiot vahvistavat lajityypin hänen osaltaan.

Antaako se minulle oikeuden revitellä hänen luonteenpiirteidensä kimpussa kuin roskisdykkari, joka etsii jätteiden seasta jotain arvokasta? Minusta ei anna. Ainolla on oikeus parempaan. Jokaisella on, uhreista tekijöihin. Kirjoittajalle tämä ei ole oikeus, vaan velvollisuus.

Vaikka olen koulutukseltani lakimies-kriminalisti sekä teologi, ei minulla ole sellaista pätevyyttä, joka mahdollistaisi saati oikeuttaisi minut arvioimaan sitovasti kenenkään ominaisuuksia, sen enempää hyviä kuin huonoja.

Kun totean, että Ainossa on piirteitä, joista kaikki eivät ole minun mielestäni miellyttäviä, niin samalla

kiirehdin sanomaan, että ne eivät ole kuitenkaan kiellettyjä. Osa näistä piirteistä on mahdollisesti vahvistunut tapahtumien aikana.

En ala leikkiä psykologia, mutta sen voin todeta, että jokaisella meillä on heikkoutemme ja luonteenpiirteemme. Eroavaisuudet tekevät meistä yksilöitä. Murhista tuomitun osalta paheksomme korostuneesti huonoiksi arvioituja piirteitä. Lisäksi helposti epäilemme hyvien piirteiden aitoutta silloin, kun törmäämme niihin huonomaineisen henkilön seurassa.

Niinpä mielelläni kerron, että kokemani perusteella Aino on myös mukava ja ymmärtäväinen. Lisäksi hänen kunniaukseen on sanottava, että keskusteluittemme lähtökohtana oli hänen vakuutuksensa, että hän kunnioittaa jokaista oikeudessa uhrina käsiteltyä henkilöä sekä heidän läheisiään eikä halua, että alamme repiä jokaista tapausta auki.

Tämän kirjan keskiössä on toisaalta väitetty sarjamurhaaja, toisaalta viranomaisten suorittama tutkinta, mutta myös pohdinta siitä, olisiko tuomio ollut toisenlainen, mikäli joku ei olisi jo aivan alkuvaiheessa vuotanut juttua medialle. On nimittäin niin, että kun jo ennen esitutkinnan syvällistä aloittamista julkisuudessa kerrotaan rikoksen kaava, on esitetystä väitteestä vaikea peräytyä.

Ammatikseni yksityistä rikostutkintaa suorittavana olen usein havainnut, kuinka virallista tutkintaa on eri syistä rajattu tai suunnattu. Välillä peräti rajuin ottein. Rankka rajaaminen ja sen mahdolliset seuraukset vaikuttavat rikostutkijoiden toimintaan ja rapauttavat tutkintaa.

Todennäköisesti tämä kirja on monelle lukijalle kuin arvojen kaatopaikka. Minulle kirjailijana ja kriminalistina tämä on ollut mielenkiintoinen mahdollisuus olla kirjurina tapauksille, joille ei ole vertaa suomalaisessa rikoshistoriassa.

Olisi ollut helppoa antaa virran kuljettaa ja tyytyä jo aiemmin esitettyyn. Päätin ratkaista asian toisin. En kyseenalaista Aino Nykoppin saamaa tuomiota, mutta lähestyn oikeudessa käsiteltyä niin, että lukija toivottavasti pääsee mukaan matkalle rikostutkintaan, syytteisiin ja oikeudenkäynteihin.

Olisi kirjan rakenteen kannalta onnetonta käsitellä jokainen rikos yksitellen ja esittää jokaiseen tekoon kirjoittajan kommentaari. Sen sijaan päätin avata tapauksia niin sanotusti leveällä pensselillä. Huolella kirjoitan siten, että uhrin eivät ole tunnistettavissa.

Aino oli näistä ratkaisuistani samaa mieltä. Näin hän minua evästi: ”Juhani, haluan kunnioittaa kaikkia uhreiksi määriteltyjä. En halua, että kirjoitat kirjan,

jossa uhreista ja heidän kohtalostaan tehdään kaiken kansan viihdelukemistoa. Toivon, että kirjoitat kirjan, jossa pohditaan oikeusprosessin reiluutta sekä myös epäillyn oikeuksia ja toisenlaista arviota väitetyistä teoista.”

Talinnassa huhtikuussa 2024

J. K. Tamminen

PROLOGI

KETÄÄN SYYTTÄMÄTTÄ, MITÄÄN MUUTTAMATTA

Vanhusten hoitaminen kotona on kasvava suuntaus. Vaikka syytetyn tapauksessa merkittävä osa käsitellyistä tapauksista tapahtui sairaalassa, mahdollistaa kotihoitoa painottava nykysuuntaus vanhuksiin kohdistuvien rikosten kasvun erityisesti kotiympäristössä.

Valitsen esimerkiksi erään tapauksen. Teen sen journalistisin perustein. Sen lakimiehenä myönnän, että syytetyn kannalta juttu on monessa suhteessa haastava.

Pidän kiinni sopimuksestamme, että kaikkia henkilöitä kunnioitetaan eikä tapauksia avata suuntaan tai toiseen. Mutta kirjan aiheen vuoksi on tarpeen aloittaa hahmottamalla, millaisessa maastossa kirjassa kaiken kaikkiaan liikutaan.

Vaikka kirjan tehtävänä ei ole olla mikään ”uhrin vastaan tuomittu” -taistelukenttä, jossa totuudesta mitellään osapuolten kesken, niin annan ensin puheenvuoron esitutkimateriaalin välityksellä uhrille ja sitten myös Aino Nykoppille.

Ketään syyttämättä, mitään muuttamatta.

Avataan tapaus.

Uhrin kotiavustajana 10.08.2008 työnsä aloittanut Aino Nykopp oli kotikäynnillään sunnuntaina 31.8.2008 tarjonnut huonovointiselle potilaalleen valmistamansa ruoan kello 11 ja sanonut tulevansa uudelleen kello 16–17. Nykopp oli kuitenkin palannut asunnolle jo ennen kello 14.48:aa, jolloin hän oli soittanut ambulanssin sekavalle, levottomalle potilaalleen, joka ei pysynyt jaloillaan.

Hätäkeskukseen ja pelastuslaitoksen miehistölle Nykopp oli kertonut epäilevänsä potilaan oireiden syyksi lääkkeiden yliannostusta.

Asiassa suoritetuista kuulusteluista ja hankituista asiakirjoista ilmenee, että uhrin elimistöstä on löytynyt korkeita pitoisuuksia opioideja ja bentsodiatsepiineja. Kyseiset lääkkeaineet kuuluvat uhrin lääkelistalle,

mutta tämä kiistää jyrkästi ottaneensa niitä itsetuho-tarkoituksessa. Todistajien kuulusteluissa ei tule esille seikkoja, jotka viittaisivat uhrin vakavaan masentuneisuuteen, itsetuhoisuuteen tai lääkeaineiden väärinkäyttöön.

Asiassa kuultu sairaalan edustaja antaa seuravan lausunnon: ”Kotihoitaja hakenut potilaalle perjantaina 29.8.2008 100 kappaletta Oxamin-tabletteja. Seuraavana sunnuntaina potilas joutunut sairaalaan, jolloin lääkkeitä jäljellä vain 62 tablettia. 38 tablettia siis hävinnyt parin päivän sisällä.”

On ilmeistä, että uhri on nauttinut osan lääkeyliannoksesta jo lauantaina 30.08.2008, jolloin Nykopp oli käynyt tavanomaisella käynnillään ja tarjonnut potilaalleen ruoan. Seuraavana yönä uhri oli ollut huonovointinen ja kaatunut asunnossaan.

Myrkytyskeskuksen ylilääkäri kirjoittaa lausunnossaan, että myrkytyksen vaikeusaste on keskivaikea, perustuen myrkytyksen komplikaationa syntyneen keuhkoveritulpan oireisiin.

Uhrin poika kertoo äitinsä sairaalaan joutumisen jälkeen löytäneensä tämän asunnosta tyhjiä lääkelevykeitä, jotka olivat sieltä muutaman päivän jälkeen kadonneet. Avaimet asuntoon ovat ainoastaan hänellä, hänen äidillään ja Nykoppilla.

Esitutkinnassa kuultu uhri itse kertoo epäilevänsä, että Nykopp on tahallisesti aiheuttanut lääkemyrkytyksen. Hän sanoo olevansa vakuuttunut siitä, että Nykoppin tarkoitus oli murhata hänet.

Kaikkien esitutkinnassa esiin tulleiden seikkojen perusteella on syytä epäillä Nykoppin syyllistyneen murhan yritykseen, joka on toteutettu antamalla uhrille opioideihin ja bentsodiatsepiineihin kuuluvia lääkeaineita myrkytystarkoituksessa.

Esitutkinnassa käy lisäksi ilmi, että on syytä epäillä Nykoppin syyllistyneen varkauteen. Uhrin mukaan Nykopp on käynyt hänen kotonaan hänen ollessaan sairaalassa. Hoitaja on käyttänyt hänen tietokonettaan, jolla oli tulostettu papereita. Lisäksi leipälautasilla oli ollut murusia, jotka eivät olleet potilaan omilta jäljiltä.

Uhrin poika vaati Nykoppia palauttamaan äidin asunnon avaimet postiluukun kautta.

Teletietojen mukaan Nykopp on soittanut uhrin pojalle 4.9. kello 19.33 ja palauttanut avaimet pojan postiluukkuun joko perjantaina 5.9. tai lauantaina 6.9.2008.

Uhrin käytyä myöhemmin läpi irtaimistoaan hän totesi, että hänen sairaalassaolonsa aikana hänen asunostaan on kadonnut seuraavaa omaisuutta:

- sateenvarjo, Luis Vuitton
- silkkijakku, Max Mara
- alpakkatarjotin, Chippendale
- kynttiläjalka, 2 kpl, 15 cm, hopeinen
- kalaottimet, lapio ja veitsi, 25 cm, hopeiset
- yleisotin, haarukka 20 cm, hopeinen
- kultainen risti (18K) ja ketju (22K), risti 5 cm ja ketju 60 cm.

Nämä kaikki esineet löytyivät Nykoppin asuntoon tehdyissä kotietsinnöissä 27.3., 29.5. ja 16.7.2009. Esineet takavarikoitiin kotietsinnän yhteydessä.

Edellä mainittujen esineiden lisäksi uhrille esiteltiin valokuvia muista kotietsinnöissä löydetystä esineistä, joista hän tunnisti omakseen:

- teräksisen kalavadin
- metallisen korin
- teräksisen kauhan
- hopeiset sokeripihdit.

Esineet palautettiin uhrille. Varastetut esineet, jotka jäivät kateisiin, on kirjattu erikseen tutkintailmoitukseen, josta selviää, että kadoksiin jäi seuraava irtain:

- pöytähopeat, 8 kpl + 12 kpl
- antiikkipikari, jalallinen, hopeinen, 10 cm

- antiikkisia ruokailuvälineitä 6 kpl
- kalahaarukoita 6 kpl
- ruokailuveitsiä, Hackman, Carelia 40 kpl
- teräksisiä ruokailuvälineitä, haarukoita, veitsiä, lusikoita, eri kokoisia
- astioita, Timo Sarpaneva, 10 kpl, posliinisia keittokuppeja ja kulhoja
- kodintekstiili, Tampella, Design Dora Jung ”Sata ruusua”, pöytäliina ja pellavaservetit 6 kpl
- ranskalainen naisten asiakirjasalkku, musta
- lääkkeitä, Oxamin Cipralext, 260 kpl.

Kaikki edellä todettu on peräisin poliisin esitutkinta-aineistosta. Annetaan seuraavaksi puheenvuoro Aino Nykoppille. Annoin hänen esittää vapaassa keskustelussa tapauksesta oman versionsa.

Ensiksi kysyin uhrista, johon Aino vastasi: ”Vaikka minulla ei ole enää oikeutta harjoittaa hoitoalan ammattia, katson kuitenkin olevani salassapitovelvollinen. Sen vuoksi en lausu mitään kyseisen henkilön terveydentilasta, vaikka se saattaisi olla asian ymmärtämisen kannalta minulle eduksi. Keskityn lyhyeen tapahtumien kuvaukseen.”

Aino aloitti kertomalla, että uhrin aikuinen poika otti yhteyttä poliisiin vasta noin vuoden kuluttua tapahtuneesta. Poika oli saanut mediasta tiedon

**” – tehdään ainakin yksi asia selväksi: en hoe suu
vaahdossa olevani syytön, mutta haluan kertoa,
miten minä olen tapahtumat kokenut.”**

Suomen ensimmäisenä naispuolisena sarjamurhaajana tuomittu ”myrkkyyhoitaja” Aino Nykopp on ensimmäistä kertaa päättänyt kertoa tarinansa.

Vuosikymmeniä hoitoalalla työskennellyt Aino Nykopp tuomittiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen vuonna 2010. Tuomio tuli viidestä murhasta, viidestä murhan yrityksestä, törkeistä pahoinpitelyistä ja varkauksista. Poliisin tutkimusten mukaan Nykopp myrkytti heikkokuntoisia ja puolustuskyvyttömiä vanhuksia perushoitajana ja kotihoitajana työskennellessään.

Kirja kertoo toisaalta Ainin oman tarinan siitä, miten työssä käyvästä ja asiansa hoitavasta naisesta tuli elinkautisvanki, ja toisaalta tarinan siitä, mitä tapauksesta selviää asiakirjoista ja millainen Aino on kriminalistin silmin.

Lukija pääsee mukaan matkalle paitsi rikostutkintaan, syytteisiin ja oikeudenkäynteihin mutta myös karuihin vankilakokemuksiin.

J. K. TAMMINEN on Virossa asuva kirjailija, kriminalisti, lakimies ja teologi. Tamminen on julkaissut tositapahtumista aiheensa saaneen rikosromaanitrilogian sekä lukuisia tietokirjoja erilaisesta rikollisuudesta.

www.docendo.fi

DOCENDO

99.1

Kansi: Tilla Larkiala/

Taittopalvelu Yliveto Oy

Kannen kuvat: iStock ja Getty Images

